

Sprawozdanie

Komisji szkolnej o wniosku p. Barwińskiego w sprawie utworzenia w Tarnopolu gimnazjum z językiem wykładowym ruskim.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu dnia 30. grudnia r. 1897 postawił poseł Barwiński i towarzysze następujący wniosek:

Wysoki Sejm uchwali:

Wzywa się c. k. Rząd, by w Tarnopolu w r. 1898 zostało utworzone gimnazjum ruskie imienia Franciszka Józefa, któreby zacząwszy od pierwszej klasy było uzupełnionem aż do VIII klasy gimnazjalnej.

Komisya szkolna przystępując wskutek polecenia Wysokiego Sejmu do zbadania powyższego wniosku uważa za zbyteczne wszelkie zasadnicze roztrząsanie kwestyi tworzenia gimnazyów z językiem wykładowym ruskim, gdyż sprawa ta przez założenie za uchwałą Wysokiego Sejmu w kraju naszym już trzech gimnazyów ruskich we Lwowie, Przemyślu i Kołomyi zasadniczo rozstrzygniętą została — a gimnazyja te według sprawozdań c. k. Rady szkolnej krajowej rozwijają się prawidłowo i pomyślnie.

Obecnie więc chodzi tylko o zbadanie, czy rzeczywiście zachodzi potrzeba utworzenia czwartego gimnazjum z wykładowym językiem ruskim w Tarnopolu — a jeżeli tak jest — o ile będzie to łatwem do uskutecznienia, oraz czy to gimnazjum już z dniem 1. września r. b. będzie mogło być otwartem.

Głównego dowodu na potrzebę takiego gimnazjum dostarcza nam statystyka narodowościowa uczniów gimnazjalnych, albowiem według ogłoszeń w dorocznym sprawozdaniu c. k. Rady szkolnej krajowej gimnazjum w Tarnopolu przy końcu roku szkolnego 1896/97 liczyło uczniów 567, z tych 166 narodowości ruskiej, z początkiem zaś roku szkolnego 1897/98 na 626 uczniów zapisanych do tego gimnazjum było już 214 rusinów — a w czterech najbliższych gimnazyjach znajdowało się: w Brodach 99, w Buczaczu 74, w Brzeżanach 114 i w Złoczowie 99 uczniów narodowości ruskiej, przyczem jest uzasadnione przypuszczenie, że liczba uczniów gimnazjalnych tej narodowości wogóle coraz szybciej wzrastać będzie.

Z tych wszystkich uczniów narodowości ruskiej niewątpliwie bardzo znaczny procent zapisałby się do gimnazjum ruskiego w Tarnopolu, to samo z powiatów północno-wschodnich pospieszyła by tam znaczna ilość uczniów tej samej narodowości, którzy obecnie przepełniają nadmiar uczęszczane gimnazyja lwowskie. Przeto cyfry same przemawiają za przychylnem załatwieniem sprawy, to też Komisya szkolna oświadcza się stanowczo za utworzeniem w Tarnopolu gimnazjum z językiem wykładowym ruskim na razie w postaci klas równorzędnych kolejno co roku uzupełnionych.

Ale niestety co do terminu utworzenia I. klasy z językiem wykładowym ruskim w Tarnopolu z dniem 1. września 1898, to sprawa ta przedstawia pewne trudności i choć Komisya szkolna nie wątpi, że przy dobrej woli władz rządowych i krajowych te choćby poważne przeszkody dadzą się usunąć, przecież mniema, iż takowych bez zaznaczenia pominąć nie może. — Najprzód wydatek spowodowany tworzeniem tego nowego gimnazjum

— choć początkowo zapewne nie wielki — w budżecie państwowym umieszczonym nie jest; dalej tworząc klasy równorzędne ruskie w Tarnopolu trzeba by im zabezpieczyć odpowiednie umieszczenie bądź wznosząc nowy budynek, bądź przerabiając już istniejące — a choć może organa miejscowe miejskie w słusznym pojęciu własnego interesu zadanie to Władzom ułatwić powinny, jednak Komisya szkolna przesądzać nie może, aby to już przed 1. września r. b. pomyślnie skutecznionem zostało; wreszcie pewną poważniejszą trudność przedstawia okoliczność, że jak to w Komisji Pan Wiceprezydent c. k. Rady szkolnej krajowej oświadczył siły nauczycielskie dla gimnazyów ruskich są w kraju naszym jeszcze nieliczne i Rada szkolna krajowa ma niełatwe zadanie obsadzenia odpowiedniego posad w gimnazyach ruskich już istniejących, a dla nowego czwartego gimnazjum niewielu tylko profesorów rusinów znaleźćby można. To też Komisya szkolna nie przesądając w tym względzie decyzji Władz szkolnych jest zniwoloną powstrzymać się od oznaczenia c. k. Rządowi peremptorycznego terminu dnia 1. września r. b. jako terminu otwarcia I. klasy równorzędnej ruskiej w Tarnopolskim gimnazjum. Pozostała jeszcze do rozwiązania kwestya podyktowana artykułem 7. Ustawy krajowej z dnia 22. czerwca r. 1867, Nr. 13, D. u. kr., który to artykuł mówi, że o zmianach języka wykładowego w szkołach średnich stanowić będzie Sejm po wysłuchaniu zdania Rady powiatowej. W myśl więc powyższego artykułu ustawy została przez Wydział krajowy zapytaną Rada powiatowa tarnopolska o swe zdanie i przysłała pismem swem z dnia 26. stycznia 1898 do l. 238 odpis uchwały zapadłej znaczną większością na posiedzeniu Rady powiatowej w Tarnopolu na dniu 25. stycznia r. b.

Ta uchwała Rady powiatowej jest przeczącą i sprzeciwia się wprawdzie założeniu w Tarnopolu gimnazjum z wykładowym językiem ruskim, ale brak tej uchwały — zdaniem Komisji — do tego rzeczywistych, dostatecznie uzasadnionych powodów.

Natomiast wszelkie względy i rzecmawiają za utworzeniem tego czwartego gimnazjum ruskiego, są one rzeczowe i praktyczne, jak to cyfry wyżej przytoczone wykazały, bo zawsze jest pożądanem, aby przez tworzenie jednego gimnazjum więcej zapobiedz choć w części niemal we wszystkich klasach naszych gimnazyów istniejącemu przepełnieniu; — a także względy jeszcze inne w elkiej doniosłości skłaniają stanowczo Komisję szkolną do przychylnego oświadczenia się za wnioskiem posła Barwińskiego i towarzyszy. Narodowość bowiem mało-ruska, jeżeli ma swobodnie i pomyślnie rozwijać się i wywalczyć sobie wśród innych narodowości słowiańskich o powiednie stanowisko oraz zapewnić rozwój swej literaturze tak, aby nie mogła być nigdy w przyszłości pogiębioną przez żadną inną choćby słowiańską narodowość, to musi mieć koniecznie możność kształcenia swej młodzieży w języku narodowym i przygotowywania liczniejszych zastępów tejże do wyższych także studyów — a to jedynie da się uzyskać przez powiększenie ilości średnich zakładów, gdzie by się mogła ta młodzież ruska kształcić w ojczystym języku. To jednak pod żadnym względem nie może ujemnie oddziaływać na stosunki wzajemne dwóch bratnich narodowości kraj nasz zamieszkujących, przeciwnie ułatwić tylko powinno równomierny ich rozwój i wpłynąć musi dodatnio na ogólne podniesienie poziomu oświaty krajowej.

Na podstawie przeto powyższych wywodów Komisya Szkolna ma zaszczyt postawienia następującego wniosku:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Wzywa się c. k. Rząd, żeby w mieście Tarnopolu założył gimnazjum z językiem wykładowym ruskim, na razie w postaci klas równorzędnych ruskich przy gimnazjum polskim; kolejno od pierwszej klasy co roku uzupełnianych i żeby pierwszą równorzędną klasę otworzył jak najrychlej — jeżeli to będzie możebnem już z dniem 1-go Września r. 1898.

Lwów 29. stycznia 1898.

Przewodniczący:
Czartoryski.

Sprawozdawca:
Cielecki.